

Editoriál

Jedným z ústredných cieľov časopisu *Romanistica Comeniana* je reflexia sveta románskych kultúr a ich stredoeurópskej recepcie. Jazyky a literatúry sú nepochybne kráľovské cesty, ktorými sa románsky svet sprítomňoval v slovenskom a širšie stredoeurópskom priestore. Ich spojením je cesta lektúry cudzojazyčného literárneho diela a jeho prekladu. Významný slovenský romanista Blahoslav Hečko považoval preklad za dobrodružstvo. Dodajme k tomu – nielen prekladať môže byť dobrodružstvom.

Jean-Marie Gustave Le Clézio, francúzsky spisovateľ, nositeľ Nobelov ceny, v jednom rozhovore spomenul, s akým zanietením čítal v ranej mladosti slovníky a encyklopédie, aké dobrodružstvo poznania pociťoval, ako rôznymi cestami čítania prepájal rôzne heslá. Mala som zahraničného študenta, ktorý si po večeroch namiesto kníh čítal slovník slovenského jazyka.

Encyklopédia je inými slovami náučný slovník. Ak sa trochu pohráme so slovníkom Ľubora Kráľika, dozvieme sa, že *náučný* je odvodené od *učiť sa*, čo zase vzniklo rôznymi cestami z významov *ísť*, *zvykať si*, *navykať si* a vďaka tomu *spoznávať*. Aj Le Clézio hovoril o dobrodružnej ceste poznania a vnútornej satisfakcii spoznania, aj môj študent si navykol na rituál čítania v slovníku a naučil sa reč.

Dobrodružstvom poznania možno tiež označiť lektúru dvojdielného *Slovníka slovenských prekladateľov umeleckej literatúry. 20. storočie* (Bratislava: Ústav svetovej literatúry, vydavateľstvo Veda 2015, 2017). Viac ako tisícstranové dielo mapuje sto rokov slovenskej prekladovej, knižnej a literárnej kultúry a poskytuje nekonečné množstvo súvislostí a vedomostí. Ak ho správne čítame, poskytne nám prehľad o politickej a kultúrnej situácii, o disponovanosti slovenského kultúrneho prostredia prijať preklady inojazyčnej literatúry, na základe pozorného čítania hesiel sa dajú zostaviť aj odvrátené dejiny umeleckého prekladu, v ktorých sa umelecký preklad javí ako priestor, kde neželaní našli exil, ale z ktorého museli aj emigrovať, a sú tam aj tí, čo svojím menom prichýlili tých, čo zrazu museli zostať bezmenní. Dozvieme sa aj to, ako si prekladatelia osvojovali cudzie

jazyky – a tu sa ukazuje nezastupiteľné miesto Filozofickej fakulty Univerzity Komenského a jej filologických katedrií: slovník by mohol byť reprezentatívnym dielom o tejto inštitúcii, pretože ak ho prelistujete, väčšina súčasných, ale aj mnohí prekladatelia z medzivojnového obdobia sú absolventmi tejto fakulty.

Zastavme sa teda trochu pri číslach: v slovníku je 400 hesiel prekladateľov, ktorí prekladali zo 134 literatúr; preklad z románskych jazykov reprezentuje 26 národných literatúr, z toho je najviac prítomná francúzska, španielska, latinsko-americká a talianska literatúra. Ak sa na ne sústredíme, medzi významnými prekladateľmi nájdeme množstvo absolventov, ale aj pedagógov – romanistov rôznych generácií, ktorí študovali na Katedre romanistiky a pôsobili alebo pôsobia na tejto katedre: spomeňme len niekoľko z tých, čo formovali ďalších prekladateľov romanistov – Jozef Felix, Anton Vantuch, Nelida Noskovičová, Michaela Jurovská či František Hruška. Slovník sa z nášho profesionálneho zamerania dá čítať aj ako história slovenskej romanistiky.

Slovník slovenských prekladateľov umeleckej literatúry predstavuje v európskom translatologickom kontexte zriedkavý jav: známe sú, aspoň zatiaľ, iba dva podobné: *Všeobecný slovník prekladateľov* (Dictionnaire universel des traducteurs. Genève, Éditions Slatkine, 1993) a švédsky online *Svenskt översättarlexikon* (Lars Kleberg 2009). K tomu stačí len dodať, čo o výnimočnosti a kultúrnej relevantnosti *Slovníka slovenských prekladateľov umeleckej literatúry*. 20. storočia napísal významný slovenský prekladateľ, anglista, pedagóg a translatológ Ján Viličkovský: „... ide o úctyhodné podujatie sprostredkujúce nielen dôležité a často nedostupné osobné i publikačné údaje, ale aj poznatky o úlohe, ktorú preklad zohral v rámci slovenskej literatúry a kultúry vôbec. V istom zmysle je to zhodnotenie vývoja, ktorým Slovensko prešlo v uplynulom storočí, a potvrdenie faktu, že napriek všetkým prevratom a premenám – nie vždy chvályhodným – sme ako národ vykonali kus práce a právom na to môžeme byť hrdí.“

Katarína Bednárová